

Marcus 8: 22 – 26 Kijken of zien?

Veel in ons leven begint met kijken. Door te kijken neem je waar, verken je de wereld om je heen.

Kijken is één van de eerste dingen die je leert: ‘Kijk goed uit als je de weg oversteekt!’.

Alle contacten tussen mensen beginnen vaak met kijken. En we reageren op de buitekant: “naar de kapper geweest?” “Een nieuwe bril?” “Wat een mooie jurk, pas gekocht?”

Iemand heeft eens gezegd dat we misschien wel voor 80% van onze tijd kijkers zijn.

Kijken is belangrijk in ons leven. Maar kijken kan soms ook vervelend zijn. Als iemand almaar naar je staat te kijken, kun je zenuwachtig worden en je hoort mensen reageren “kijk toch niet zo naar me, heb ik iets van je an?” Als je wat aan het doen bent en iemand kijkt je aldoor op de vingers, kun je daar onzeker van worden. Er zijn nogal wat uitdrukkingen in onze taal die duidelijk maken dat kijken beklemmend kan zijn en afbrekend: ‘Te kijk zetten’. ‘Je bekijkt het maar’. “Kijk naar jezelf!”

Als je er wat langer over nadenkt, dan heeft kijken altijd te maken met de buitenkant. Bij kijken gaat het snel over iets oppervlakkigs. Kijken heeft iets vluchtigs. Eventjes en dan ga je weer verder. Beroemd zijn Nederlanders in het buitenland. “kijken, kijken, niet kopen.” Museumbezoek toont aan dat gemiddeld maar 9 seconden wordt gekeken naar een schilderij. En bij sollicitatiegesprekken is de eerste indruk in de eerste minuut al gemaakt en die is vaak bepalend. We kijken en hebben ons beeld klaar....

Heel wat relaties tussen mensen gaan stuk als mensen kijkend met elkaar omgaan. Als je bij de buitenkant blijft staan en niet door die buitenkant heen kijkt. Als je iemand blijft aankijken of wat ooit is gebeurd. Als je niet door de woorden of daden van een ander heen kunt kijken.

Hoe vaak verkijken we ons ook niet op een ander. Oppervlakkig waarnemen is op den duur niet vol te houden. En toch staan er veel mensen kijkend in het leven. Als je voor het eerst een ander ontmoet kijk je de kat uit de boom. Je bent op je hoede.

‘Zien’ verschilt hemelsbreed van kijken. In onze omgangstaal gebruiken we beide werkwoorden vaak door elkaar. Toch wordt in onze taal het verschil wel duidelijk. Als iemand almaar naar je staat te kijken dan voel je je bekeken. Niet leuk. Maar als iemand je ziet staan, dan is dat heerlijk. Dat bevestigt je. Dat vergroot je gevoel van eigenwaarde. Dat versterkt je zelfvertrouwen. Als iemand je ziet staan, dan bloei je op.

‘Kijken’ gebeurt met twee uitwendige ogen. ‘Zien’ doe je met je innerlijke oog. Zien doe je met je hart. Waar kijken – zeker als het lang duurt – kan leiden tot verkillung, heeft zien juist een verwarmende werkin. “Zien’ heeft te maken met aandacht voor iemand. Zen komt tot uitdrukking in het beschikbaar zijn voor de ander. Daarmee komen we in de nabijheid van de naam van God: Ik-zal-er-zijn- voor –jou.

Zien is goddelijk. Wie een ander ziet staan, belichaamt op dat moment iets van Gods zien. Daartoe zijn mensen geroepen om als beeld en gelijkenis van God te zijn en dat ook te willen zien.

In het evangelie wordt in allerlei toonaarden aangegeven dat Jezus beeld van God is in alle opzichten. Hij was er voor mensen. En het is niet toevallig dat een aantal keren te lezen is: “Wie mij ziet, ziet de Vader”. Wie niet alleen naar Jezus kijkt, maar Jezus echt wil zien, zal ook God zien.

Maar dat is niet zo vanzelfsprekend als het klinkt. De toonaangevende leiders in de tijd van Jezus zagen niets in Jezus. Voor hun kijkend oog was Jezus een dwarsligger, een nieuwlichter, die eerder God verduisterde dan aan het licht bracht. Daarom wilden ze Hem zo snel mogelijk uit de weg ruimten. Zien is niet vanzelfsprekend. Waar sommigen zien, blijven anderen kijken.

Dat is telkens aan de orde als je gelooft. Toen Jezus stierf aan het kruis, kon iedereen dat bekijken. Dat God Jezus opwekte uit de doden, is alleen een openbaring voor wie kunnen zien. Dat kon niet met het blote oog worden waargenomen. Dat kan alleen maar met de verlichte ogen van het hart.

Zien is dus een bepaalde houding Een houding van openheid, van een gericht zijn op een ander en een gerichtheid op God. Dat lukt ons lang niet altijd. Momenten waarop we ziende in het leven staan, zijn eigenlijk maar spaarzaam. 'Zien, soms even' dichtte ooit Huub Oosterhuis. Dat is waar. Zien gebeurt op onze beste momenten en er zijn heel wat periodes dat we niets zien, dan blijven we kijken. Alles blijft aan de buitenkant, oppervlakkig en vluchtig. Ook in ons geloven kan dat zo zijn. Het is altijd weer de kunst en misschien moet je wel zeggen, het is altijd weer genade, om van kijken naar zien te komen. Als je weet van deze twee grote verschillend in de manier waarop je in het leven kunt staan, heb je een sleutel in handen om vele verhalen in de bijbel beter te verstaan.

Neem nu dat bericht over de genezing van een blinde. Je kunt dit verhaal horen en aan de buitenkant ernaar blijven kijken. Dat is er op zich natuurlijk al iets geweldigs aan de hand.

Je zult maar blind zijn! Ooit zich verdiept in de wereld van de blinde mensen? Bezoek dan eens het Muzieum in Nijmegen. Alles donker. Je ziet geen hand voor ogen. En dan lopen. Lawaai horen. Drinken aan een bar bestellen en niet kunnen zien of je het drinken krijgt dat je hebt besteld etc. Je raakt afgesloten van een groot deel van het elven. Je kunt niet lezen, televisie kijken. Voor veel dingen moet je hulp vragen. Je kunt niet zien waar je bent, wie er aan komt. Je bent in je eigen wereld. En in de tijd van Jezus had je nog geen hulpmiddelen met brillen. Vergrootglazen e.d. Je was dus sneller blind dat vandaag de dag.

In Israël en de omringende volken waren er veel blinde mensen. Zij vervielen meestal in de bedelstand. Ze konden niet werken. Ze konden nergens aan mee doen. We kennen verschillende verhalen hoe ze zitten aan de kant van de weg en bedelen om aalmoes en roepen om medelijden met hen te hebben. Elke dag gingen ze naar dezelfde plek. En gaandeweg de jaren worden alle geluiden en reuken je vertrouwd. Je hoort aan de stampende laarzen dat er soldaten voorbijkomen, springende voeten zijn de spelende kinderen en aan het rinkelen van het geld hoor je de koopman. Maar je moet leven van de aalmoes. Geen hoop op verandering. Uitzichtloos is je leven. Vol zorgen de toekomst.

Dan horen we dat Jezus een blinde man geneest. Jezus spuwt speeksel op de ogen, legt de handen op. Maar de man geneest niet in één keer. Hij ziet de eerste keer alles nog een beetje wazig. De blinde man denkt bomen te zien, terwijl het mensen zijn. Het is net als bij een staaroperatie: de eerste tijd is het niet helemaal goed. Dat komt gaandeweg. Zo ook bij deze genezing. Na een tweede handoplegging is de genezing volledig. Gelukkig, het is Jezus toch gelukt, kun je denken. Een wonder en o wat fijn voor de man die blind was.

Maar wat zou dat kunnen betekenen voor ons, dit verhaal? Dat we Jezus moeten vereren als een soort wonderdokter? Dat zou de conclusie kunnen zijn als we alleen aan de buitenkant van dit verhaal blijven. Als we ernaar kijken en niet proberen te zien wat er hier gebeurt. Zo wil Jezus niet dat erover gesproken zou worden. Hij draagt het de man op om niemand van de genezing te vertellen. Jezus wil niet vereerd worden, omdat iedereen reageert op die 'buitenkant'.

In dit korte gedeelte wordt ons duidelijk gemaakt waar het Jezus wél om te doen was. Hij wil ons van 'kijken' tot 'zien' brengen. Niet omdat kijken op zich verkeerd is, maar omdat zien uiteindelijk ons verder brengt. Jezus wil ons leren om van kijkers, zieners te worden.

Dat lukt ons niet zo gemakkelijk. Ook in dit verhaal wordt ons voorgehouden dat het soms een moeizaam proces is. Er blijken drie fases te zijn: van blind, via kijken, naar zien.

Mensen brengen iemand die blind is bij Jezus. Hij was afhankelijk van anderen. Maar hij heeft geluk dat die mensen hem bij Jezus brengen. Dat staat er dat Jezus de man bij de hand nam. Logisch zou je zeggen. Hij moest hem leiden. Maar er gebeurt méér. Jezus wil weg van de mensen. Jezus zoekt de stilte om zich te kunnen concentreren. Hij neemt de blinde mee, weg uit het dorp. Weg van het gewoel van de opdringerige mensen. Weg bij al die prikkels die er dan zijn. Wat goed is, rijpt in stilte. Het gewoel en gejoel van mensen, verhinderen je vaak om bij je eigen bron te komen. Je wordt telkens aangetrokken om te kijken naar het vel wat er om je heen gebeurt. Facebook, twitter, media, mensen in je omgeving. Iedereen wil wat en vindt wat. Maar in de rust en stilte kun je echt tot jezelf komen. Wil je iemand die blind is naar 'zien' brengen, dan moet je eerst dicht bij jezelf komen, bij je eigen bron. Inzicht zoeken.

Een intens gebeuren volgt. In etappes wordt deze man ziende. Jezus spuwt hem in de ogen, legt hem de handen op en vraagt: 'zie je al iets?' Typerend deze vraag van Jezus. Hij heeft de man bij de hand genomen en wil hem bij zijn diepste krachten brengen. Jezus weet dat het van binnenuit bij de ander moet beginnen. Jezus kan van alles willen, maar de blinde zal op zijn beurt ervoor open moeten staan. Anders gebeurt er niets. Heel wat mensen hebben grote moeite zich bij de hand te laten nemen. Die willen zich per se niet afhankelijk voelen en wijzen hulp af. 'Zie je al iets?' Jezus weet: er is tijd voor nodig. Naast de stilte om tot jezelf te komen, heb je vaak anderen nodig die je op weg helpen om tot inzicht te komen.

De man denkt bomen te zien. Een typische kijkhouding. Zeer herkenbaar. Op momenten waarop je kijkt krijgen anderen geen eigen gezicht voor je. Ze lijken op bomen. Je ontmoet de ander niet. Er blijft afstand. Mensen die je tegenkomt, lichten niet voor je op. Soms praat je op een dag wel met dertig mensen, zonder dat je iemand spreekt. Soms kom je op een dag velen tegen, maar ontmoet je niemand. Je bent niet ontvankelijk en open. Soms doe je trouw alle rituelen mee in de kerk, maar ze raken je niet. Het komt niet binnen. Het blijft bij de buitenkant.

Opnieuw legt Jezus de handen op en de man wordt ziende. Alles wordt hem duidelijk. Hij komt tot zien. Niet alleen dat hij van nu af aan om zich heen kan kijken, maar hij ziet ook wie hem heeft genezen: Jezus, de messias. Hij ziet het. Wat een inzicht! Maar dat mag hij niet vertellen aan iedereen. Niet iedereen zou dat ook zo zien en het zou maar tot misverstanden leiden....

Ik lees die verhaal als een beeld voor ons leven en geloven. Soms zijn we blind en is het duister. Tasten we in het duister en zoeken we onze weg en vinden die niet. Er zijn soms periodes in ons

leven dat het helemaal niet zien zitten. Het hoeft allemaal niet voor ons. We voelen ons alleen. En zelfs God lijkt ver weg. Die licht niet op.

Op andere momenten kijken we om ons heen. Maar we komen we niet verder dan het oppervlakkige en de buitenkant. Dingen raken ons niet echt. We zijn toeschouwers van het leven als het ware. Ook toeschouwers in het geloof. Echte ontvankelijkheid ervaren we niet. Ons geloven is vlak, zonder diepgang. De hemel is van koper...

En soms zijn er momenten van inzicht, van 'zien, soms even'. Dan zien we de grootheid en liefde en trouw van God. Dan zien we waar het God om te doen is met ons en met deze wereld. Dan is ons geloven sterk en kunnen we de hele wereld wel aan. Ook al kijken anderen de wereld in en geloven ze er niets van dat God de God van deze aarde is en dat de Geest waait over die aarde. Maar met de profeten zien we de visioenen van een nieuwe hemel en aarde en zien we en geloven we dat het Koninkrijk komt.

Niet voor niets volgt op dit verhaal direct de genezing van een dove man en de wonderbare spijziging. Na die spijziging zegt Jezus: "jullie hebben ogen en zien niet, jullie hebben oren en horen niet. "

Het is dus niet zo eenvoudig om te geloven in God en in Jezus. Dat is een heel proces. En als je alleen de wereld in kijkt en hoort van de nood en ellende, dan kijken we er vaak niet doorheen. Op onze beste – genadevolle – momenten zien we hoe God liefdevol nabij is en niet loslaat het werk van Zijn handen. Op die momenten ervaren we iets van de kracht die het geloof in Jezus ons kan geven en kunnen we werkelijk leven uit geloof, hoop en liefde. Vaak zijn er vragen voor ons en kijken we naar ons leven en verstaan we niet wat er gebeurt. En toch kan het: zien met ons hart. Zien, soms even.

Laten we elkaar daarover vertellen. Om elkaar te bemoedigen. Om elkaar te sterken. Om Gods grootheid voor ogen te houden. Laten we daartoe van tijd tot tijd de stilte zoeken, elkaar aanspreken en om hulp vragen en erop vertrouwen dat God ons aanziet.

Wie kan kijken, kan blind zijn. Wie blind is kan zien. Bent u een 'ziener'?

Amen